

AZ ANTIKRISZTUS FELEMELKEDÉSÉRŐL ÉS IDEJÉRŐL¹

Adso Dervensis

ELŐSZÓ GERBERGÁHOZ

A legkiválóbb és a királyi méltóság által kitüntetett királynénak, aki Istennek kedves, és akit minden szent szeret, a szerzetesek anyjának és a szent szüzek vezetőjének, Gerberga királynénak,² Adso testvér, összes szolgája közül az utolsó, dicsőséget és örökké tartó békét kíván.

Úrnőm és Anyám! Mióta kiérdemeltem könyörületetek kegyét, mindenkor mindenben oly hűséges voltam hozzátok, mint tulajdon szolgátok. Ezért, legyenek bár méltatlanok Istennél az én imám könyörgései, mégis értetek, és a ti idősebb uratokért, a királyért,³ valamint fiaitok⁴ épségéért kérem Istenünk könyörületességét, hogy méltóztasson megtartani titeket a hatalom csúcsán ebben az életben, és ez élet után helyezzen benneteket az égbe, hogy vele együtt boldogan uralkodjatok. Mivel, ha az Úr nektek jólétet, és fiaitoknak elég hosszú életet ad, biztosan tudjuk és hisszük, hogy Isten egyházának fel kell emelkednie, és szerzetesi rendünknek egyre inkább növekednie kell⁵. Ezt kívánom és erősen óhajtom Én, a ti hívetek, aki, ha meg tudtam volna szerezni nektek az egész királyságot⁶, a lehető legszívesebben megtettem volna. Azonban mivel ezt nem tudom megtenni, ezért a Ti és fiaitok üdvéért fogok könyörögni az Úrhoz, hogy az Ő kegyelme vezessen mindig titeket cselekedeteitekben, és dicsősége jóságosan és irgalmasan segítsen benneteket, hogy az isteni parancsokra figyelemmel tudjátok beteljesíteni mindazokat a jó dolgokat, amikre vágytok, s ezáltal megadassék nektek a mennyei királyság koronája.

¹ A fordítást és a hozzá tartozó jegyzetapparátust a Daniel Verheslt szerkesztésében kiadott francia kritikai kiadás, és a Gian Luca Potestà – E. Marco Rizzi szerkesztésében megjelent latin-olasz kétnyelvű kritikai kiadásának felhasználásával készítettem el.

² Szász Gerberga, előbb Gisbert, majd IV. (Tengerentúli) Lajos felesége, I. Ottó testvére, 954 után nyugati frank uralkodó. Korának befolyásos politikai alakja. Kérésére írja meg Adso jelen levelet az Antikrisztusról és a végidő közeledéséről.

³ IV. Lajos 954-ben halt meg, jelen kontextusban még élőként való említése utal a levél keletkezési idejére, amely bizonyosan 954 előtt történt.

⁴ Gerberga hét gyermeket hozott a világra, akik közül 954-ben Lothar került a trónra. (A családfát ld. Bachrach – Fanning (2004) 92.)

⁵ Gerberga pártfogója volt annak a korabeli szerzetesi reformnak, amelynek egyik elindítója Adso volt. A reform elterjedésében látta férje hatalmi pozíciójának megerősítését.

⁶ Lehetséges utalás a Frank Birodalom újraegyesítésére. Mivel ezt nem tudja teljesíteni, Adso cserébe imákat ígér a királynőnek, és Istennek tetsző, jó cselekedetekre ösztönzi Gerbergát.

Mivel tehát jámbor buzgalommal hallgatjátok a Szentírást⁷, gyakran beszéltek a Megváltóról és tudni szeretnétek az Antikrisztus istentelenségéről és üldözéséről, továbbá hatalmáról és származásáról, miként azt nekem, szolgátnak elrendelni méltóztattatok, írni akartam nektek és valamiféle bizonyossággal szolgálni az Antikrisztusról, bár nem szorultok rá, hogy ezt tőlem halljátok, mivel nálatok van a legbölcsebb pásztor, Rorico úr,⁸ minden bölcsesség és ékesszólás legtisztább tükre, amelyre nagy szükség van a mi időnkben.

ÉRTEKEZÉS AZ ANTIKRISZTRUSRÓL

Ha tehát az Antikrisztusról óhajtasz tudni, elsőként is azt ismerd meg, miért nevezik így.⁹ Természetesen azért, mert Krisztussal mindenben ellentétes lesz¹⁰ és Krisztussal ellentétesen cselekszik majd¹¹ Krisztus alázatosan jött el, ő büszkén fog jönni. Krisztus azért jött, hogy felemelje az alázatosakat, megbocsájtson a bűnösöknek, ő, ezzel szemben, eltaszítja az alázatosakat, felmagasztalja a bűnösöket, az istenteleneket felemeli és mindig az erényekkel ellentétes bűnökre fog tanítani, megsemmisíti az evangélium törvényét, megújítja a démonok tiszteletét a világban, *saját dicsőségét keresi*¹² és mindenható Istennek fogja nevezni magát.

Ez az Antikrisztus gonoszságában sok segítővel rendelkezik, akik közül többen már megelőzték őt a földön, amilyen Antiochus, Nero vagy Domitianus volt.¹³ Tudjuk, hogy most, a mi korunkban is sok Antikrisztus létezik. Ugyanis mindenki – legyen bár laikus, lelkész vagy szerzetes – aki az igazsággal ellentétesen él, szembefordul saját rendjének regulájával és gyalázza mindazt, ami jó,¹⁴ az Antikrisztus,¹⁵ az a sátán segédje.

⁷ Gerberga feltehetőleg jól ismerte a Szentírást, és vallásos életet élt. Erre bizonyítékként szolgálhat a reformmozgalom támogatása, valamint a különböző megszólítási formái a királynőnek, pl. *monachorum matri* („szerzetesek anyja”), vagy a *sanctarum virginum duci* („szent szűzek vezetője”).

⁸ Rorico 949 után Laon püspöke, IV. Lajos testvére. A személyére való utalás segítséget nyújt a levél keletkezésének időbeli elhelyezéséhez, tehát 949 után.

⁹ A levél nyolckisebb részre osztható, melyből az első itt kezdődik. Mindegyik rész más-más kérdéssel foglalkozik. Az első részben Adso bemutatja az eljövendő Antikrisztust, nevének eredetét, valamint különbséget tesz az Antikrisztus és Antikrisztusok között.

¹⁰ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

¹¹ Vö. Bír 2,17. A Bibliai szöveghelyeket a Szent István Társulat által készített bibliafordítás alapján közlöm.

¹² Jn 7,18.

¹³ Nero, Antiochus és Domitianus mint az Antikrisztus előfutárai: vö. Alvaro di Cordova: *Indiculus luminosus*. In: Potestà – Rizzi, (2012) 322.

¹⁴ Vö. Róm 14,16.

¹⁵ Vö. Sevillai Szt. Izidor: *Sententiae* I 25,1: „*Omnis qui secundum professionis suae normam aut non vivit aut aliter docet, Antichristus est.*”

Most azonban lássuk az Antikrisztus eredetét!¹⁶ Amit elmondok, nem a saját gondolatom vagy koholmányom, mindezeket általam gondosan áttanulmányozott könyvekben leírva találtam. Miként tehát a mi szerzőink mondják, az Antikrisztus a zsidók népéből, azaz Dán törzséből fog születni, a próféta szavai szerint: *Dán legyen olyan, mint kígyó az úton, mint a vipera az ösvényen.*¹⁷ Ugyanis mint a kígyó, az úton tartózkodik majd és az ösvényen lesz, hogy megmarja azokat, kik az *igazság ösvényein*¹⁸ járnak, és megölje őket gonoszsága mérgével. Egy apa és egy anya együttlétéből fog születni, miként a többi ember is,¹⁹ nem pedig – ahogy némelyek mondják – egyedül egy szüztől.²⁰ Azonban teljességgel bűnben fogan,²¹ bűnben fejlődik és bűnben születik majd meg.²² Már fogantatásakor behatol az ördög anyja méhébe, és az ördög ereje fogja melengetni és védelmezni az anyja hasában, és az ördög ereje mindig vele lesz.²³ S ahogy a Szentlélek reá szállt Urunk, Jézus Krisztus anyjára, és erejével védelmezte őt, és eltöltötte istenséggel,²⁴ hogy a *Szentlélektől foganjon meg*,²⁵ és ami megszületik, isteni és *szent*²⁶ legyen, úgy fog az ördög is az Antikrisztus anyjára leszállni és teljesen eltölti őt, teljesen körbeveszi, teljesen megszállja, kívül s belül teljesen birtokában tartja, hogy – az ördög segítségével – ember által megfogonjon, és ami megszületik majd, teljesen romlott, teljesen gonosz, teljesen elvetemült legyen. Azért nevezik azt az embert a *kárhozat fiának*,²⁷ mert ahogy lehetséges lesz, elpusztítja az emberi fajt,²⁸ és a végén ő maga is elpusztul majd.

Íme, hallottátok, hogyan születik. Halljátok azt is, hol kell megszületnie!²⁹ Miként Urunk és Megváltónk előre kijelölte magának Betlehemet, hogy ott értünk emberi alakot ölteni és

¹⁶ Itt kezdődik a második egysége a levélnek. Ebben a részben Adso az Antikrisztus eredetével foglalkozik, különös tekintettel az emberi és ördögi társfelelősség kérdésére.

¹⁷ Ter 49,17 Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

¹⁸ Vö. Zsolt 23,3.

¹⁹ A 7. században keletkezett Pszeudo – Methodiosz Apokalipszis ugyan nem használja az Antikrisztus megnevezést, de a Kárhozat fiára, mint hús-vér ember hivatkozik, aki egy férfi magvából és egy nő méhéből, Dán törzséből származik. vö. Potestà – Rizzi (2012) 599. 15.

²⁰ Az Antikrisztusnak, születését illetően egyeznie kell Krisztussal, ezért neki is egy szüztől kell megszületnie.

²¹ Vö. Zsolt 50,7.

²² Vö. Jn 9,34.

²³ Adso itt egyértelműen rámutat az Antikrisztus ördögi természetére. Egy nő és egy férfi egyesüléséből fog születni, de a fogantatásban az ördög is részt vesz. Ez eltérést mutat Krisztus fogantatásától, aki a Szentlélektől fogant.

²⁴ Vö. Lk 1,35.

²⁵ Vö. Lk 1,35.

²⁶ Vö. Lk 1,35.

²⁷ 2Tessz 2,3.

²⁸ Vö. „*et ipse perdidit humanum genus*” In: Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

²⁹ A levél harmadik egységének kezdete. Ebben a részben megismerjük azokat a városokat és helyeket, ahol az Antikrisztus élni és tevékenykedni fog.

megszületni méltóztassék, úgy az ördög is ismer egy megfelelő helyet annak a kárhozott embernek, akit Antikrisztusnak neveznek, ahonnan *minden gonoszág forrása*³⁰ származik, tudniillik Babilon városát.³¹ Az Antikrisztus abban a városban fog megszületni, amely egykor a pogányok híres és dicsőséges városa,³² a perzsa királyság fővárosa volt. Azt mondják, Betsaida és Korozain városában nevelkedik és tartózkodik majd, amely városokat korholja az Úr az evangéliumban mondván: „*Jaj neked, Betsaida, jaj neked, Korozain!*”³³ Lesznek az Antikrisztusnak mágusai, kuruzslói, jövendőmondói, boszorkányai, akik az ördög sugallatára nevelik őt és megtanítják minden gonosszágra, hamisságra és istentelen tudományra, az ártó szellemek lesznek a vezetői,³⁴ állandó társai és elválaszthatatlan kísérői.³⁵ Ezután Jeruzsálembe megy és változatos kínzásokkal elpusztít minden keresztényt, akit nem tud maga mellé állítani, majd előkészíti saját székhelyét a szent templomban. A templomot, amelyet Salamon Istennek épített és most romokban hever, eredeti formájában fogja helyreállítani, körülmetélteti magát, és azt hazudja, hogy ő a mindenható Isten fia.³⁶

Elsőként a királyokat és a fejedelmeket fogja maga mellé állítani,³⁷ azután rajtuk keresztül a többi népet is. Elmegy azokra a helyekre, ahol Krisztus Urunk járt, és elkezd lerombolni, amit az Úr nevezetessé tett. Ezután szétküldi követeit és prédikátorait az egész földkerekségre. Üzenete és hatalma elér *tengertől tengerig*,³⁸ kelettől nyugatig, északról délig.³⁹ Sok jelet mutat majd, *nagy és hallatlan csodákat tesz*.⁴⁰ Az ő műve lesz, hogy rettenetes *tűz támad az égből*,⁴¹

³⁰ Vö. 1 Tim 6,10.

³¹ Babilon, az Antikrisztus születési helye, vö. „*nascetur Antichristus in Babylone*” – Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

³² Vö. Iz 13,19.

³³ Mt 11,21. Az Antikrisztus ugyanazt az utat teszi meg, mint Krisztus, de céljai ellentétesek az övével. Ezért azokban a városokban talál majd hívekre, amiket Jézus elátkozott.

³⁴ Az Antikrisztus mágikus cselekedeteire vö. Szent Jeromos: *Epistula 121, ad Algasiam*. In.: Potestà – Rizzi, 2012. 20, valamint Bede: *De temporum ratione liber*, In.: Potestà – Rizzi (2012) 250.

³⁵ Vö. Lk 8,2.

³⁶ A jeruzsálemi templom helyreállításával és a körülmetéléssel kapcsolatosan vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284. A jeruzsálemi templom újjáépítése felmerült Kr.u. 363-ban, amikor Iulianus császárnak, akit a keresztény hagyomány Apostata (Hitehagyott) jelzővel illetett, tulajdonították ezt a tervet. Erre Nazianzosi Gergely, AranySzájú Szent János és Rufinus is utal. Julianus valószínűleg arra keresztény narratívára reflektált volna, hogy Izrael mint választott nép elbukott, ami a templom lerombolásában manifesztálódik, ami bizonyítja, hogy Krisztus az igazi Messiás. Ha a Szentély újjáépül, ez a keresztény értelmezés elbukik. Vö. Buzási Gábor: *A vétlen nyíllövés*. Budapest, L'Harmattan, 2023. 34.

³⁷ Amennyire tudható, ez a fajta konkretizálás nem fordul elő korábbi művekben. Adso esetlegesen figyelemfelhívásnak szánta személyesen a királynénak.

³⁸ Zsolt 72,8.

³⁹ Vö. Mt 8,11.

⁴⁰ A levél negyedik egységének kezdete. Ebben Adso az Antikrisztus csodatetteiről és csapásairól számol be. Konkrét utalások jelennek meg Máté evangéliumának 24. fejezetéből és a Jelenések könyvének 13. fejezetéből. vö. Jel 13,13.

⁴¹ Vö. Jel 13,13.

a fák hirtelen kivirágoznak, majd elszáradnak, a tenger háborog, majd hirtelen elcsendesedik, a természet megváltoztatja alakját, a vizek folyásiránya megfordul, a szérút szelek és viharok ostromolják sokféleképpen, és számtalan más és bámulatos dolgot fog cselekedni, még a holtakat is feltámasztja az emberek szeme láttára, úgy, hogy – *ha lehetséges – még a kiválasztottakat is megtévessze.*⁴² Mert amikor ennyi és ilyesféle jeleket látnak, még azok is, akik igazak és Isten kiválasztottjai, elbizonytalanodnak majd, hogy vajon ő volna -e Krisztus, aki az Írások szerint eljön a világ végén, vagy sem. Ő pedig mindenfelé a keresztények és az összes kiválasztott üldözésére fog buzdítani. Három módon fog fellépni a hívőkkel szemben: megfélemlítéssel, ajándékokkal és csodákkal. Híveinek bőséges aranyat és ezüstöt ad majd. Akiket nem tud ajándékokkal megvesztegetni, azokat megfélemlítéssel fogja legyőzni. Akiket pedig nem tud megfélemlíteni, azokat jelekkel és csodákkal próbálja majd elcsábítani. Akiket jelekkel sem tud meggyőzni, azokat nyomorúságos haláltól meggyötörve mindenki szeme láttára kegyetlenül megöli.⁴³ Akkor, *akik a mezőn vannak, a hegyekbe menekülnek, és aki a háztetőn van, nem jön le a házába, hogy bármit is kihozzon onnan.*⁴⁴ Akkor minden hívő keresztény, akit megtalálnak, vagy megtagadja Istent, vagy ha *megmarad hitében,*⁴⁵ kard, tüzes kemence, kígyók, vadállatok vagy valamilyen más kínzásnem által fog elpusztulni.

Ez az iszonyú és félelmetes gyötrelem három és fél évig fog tartani az egész világon.⁴⁶ *Akkor megrövidülnek a napok a kiválasztottak kedvéért.*⁴⁷ *Mert ha az Úr nem rövidítené meg azokat a napokat, nem menekülne meg egyetlen ember sem.*⁴⁸ Pál apostol a tesszalonikaiakhoz írt azon levelében, amely így kezdődik: *Van még egy kérésünk: Urunk Jézus Krisztus eljövételét illetően...*⁴⁹ világossá teszi az időt, amikor az Antikrisztus eljön, vagy amikor az ítélet napja közeledni kezd,⁵⁰ mégpedig azon a helyen, ahol ezt mondja: *hiszen előbb be kell következnie az elpártolásnak, és meg kell mutatkoznia a bűn emberének, a kárhozat fiának.*⁵¹ Mivel tudjuk ugyanis, hogy a görögök,⁵² vagy akár a perzsák uralma után – amelyek közül mindegyik a maga idején nagy dicsőségben pompázott és a legnagyobb hatalomban virágzott – végül, a többi

⁴² Mt 24,24.

⁴³ Vö. Dán 12,1.

⁴⁴ Vö. Mt 24,16-17

⁴⁵ Vö. 1 Tim 2,15.

⁴⁶ Vö. Jel 13,5.

⁴⁷ Mt 24,22.

⁴⁸ Mt 24,22.

⁴⁹ 2 Tessz 2,1.

⁵⁰ A levél ötödik egységének kezdete. Adso ebben a részben a Tesszalonikaiaknak írt II. levél alapján ismerteti az Antikrisztus eljövételének előzményeit, feltételeit.

⁵¹ 2 Tessz 2,3.

⁵² Utalás a Nagy Sándor által alapított Makedón Birodalomra, amely halála után a hadvezérei között került felosztásra.

hatalom után, Róma ragadta magához az uralmat, amely minden korábbinál erősebb volt, s a föld minden királyságát irányítása alá vonta, s a népek minden nemzetsége alávetette magát a rómaiaknak, s adó alatt szolgált nekik. Ezért mondja tehát Pál apostol azt, hogy *előbb be kell következnie az elpártolásnak*,⁵³ addig az Antikrisztus nem fog a világba eljönni, vagyis előbb el kell pártolnia a Római Birodalomtól minden királyságnak, amely korábban neki volt alávetve.⁵⁴

Azonban ez az idő még nem jött el, jóllehet látjuk, hogy a Római Birodalom nagy része elpusztult, de mindaddig, amíg a frank királyok uralkodnak, akiknek el van rendelve a Római Birodalom fenntartása, addig a római uralom méltósága teljességgel nem fog elenyészni, mert királyaiban összpontosul. Sőt, egyes tudósaink azt mondják, hogy a frankok egyik királya,⁵⁵ aki a legvégső időkben fog uralkodni, teljes egészében birtokolja majd a Római Birodalmat,⁵⁶ valamennyi király közül ő lesz a leghatalmasabb és egyben az utolsó is.⁵⁷ Aki, miután királyságát sikeresen kormányozta, végül Jeruzsálembé jön, s jogarát és koronáját leteszi az Olajfák hegyén. Ez jelenti majd a keresztény Római Birodalom végét és beteljesedését.⁵⁸ S azt mondják, hogy akkor – Pál apostol fent említett mondatának megfelelően – nyomban meg fog jelenni az Antikrisztus.⁵⁹ Akkor bizony *megmutatkozik a bűn embere*,⁶⁰ tudniillik az Antikrisztus, aki bár ember, mégis minden bűn forrása és *kárhozat fia*⁶¹ lesz, vagyis az ördög

⁵³ 2Tessz 2,3.

⁵⁴ Vö. Mtörv 20,11.

⁵⁵ Bár a Római Birodalom dicsősége már leáldozott és a végéhez közeledik, ám ez nem jelenti a birodalomnak az üdvösségtörténetben Isten által választott szerepének gyengülését. A birodalom továbbélése az Antikrisztus eljövételének megakadályozására szolgáló garancia. Ez a gondolat Adso politikai álláspontjának alapja. Az általa képviselt folytonosság záloga a Frank Birodalom és a Karoling-dinasztia uralkodása, ez biztosítja a birodalom méltóságát.

⁵⁶ D. Verhelst alapján Pszeudo – Methodiosz szövegének latin nyelvű változata nem tartalmaz semmiféle frank uralkodókra való utalást, ezért a *translatio imperii* elméletével magyarázható Adso álláspontja az Antikrisztus későbbi eljövételét illetően. Ez garantálta a Római Birodalom fennmaradását, és a végidő későbbi korokban történő bekövetkezését az aggódo elmék számára. vö. D. Verhelst: La préhistoire des conceptions d'Adson concernant l'Antichrist. In: *Recherches de théologie ancienne et médiévale*, Vol. 40, Janvier-Décembre 1973, 1, 101.

⁵⁷ Finom utalás a három részre felosztott Frank Birodalom újraegyesítésére, amire a korban két uralkodónak lett volna lehetősége, IV. Lajosnak és I. Ottónak, tehát Gerberga férjének vagy testvérének. Esetlegesen az utódlásban következő Lotharnak, Gerberga és IV. Lajos fiának. Bármilyen is lehetett a királyné kérdése, érthető Adso visszafogottsága a válaszadást illetően.

⁵⁸ Az utolsó uralkodó hatalmi jelvényeiként alkalmazott jogar és korona igen elterjedté válik a középkori eszkatológiában, részben Adso traktátusának és a Tiburi Sibyllának köszönhetően. vö. Sibylla Tiburtina. In: Potestà – Rizzi (2012) 380. Az utolsó császár Adsónál és Sibyllánál is egy frank uralkodó, ezért jelenhet meg Adso estén a jogar, mint Karoling uralkodói jelvény is.

⁵⁹ A levél hatodik egységének kezdete. Az itt megjelenő eseményekre már történt utalás a harmadik egységben, de itt részletesebben foglalkozik Adso az Antikrisztus eljövételének körülményeivel.

⁶⁰ 2Tessz 2,3.

⁶¹ 2Tessz 2,3.

fia, nem természetéből fakadóan,⁶² hanem utánzás révén,⁶³ mert mindenben az ördög akaratát fogja teljesíteni; *ugyanis az ördögi hatalom és minden rosszindulat teljessége testileg lakozik majd őbenne,*⁶⁴ *akiben a gonoszság és igazságtalanság összes kincse lesz elrejtve.*⁶⁵ Aki szembeszegül,⁶⁶ azaz ellentétben áll Krisztussal és annak minden tagjával,⁶⁷ *a többiek fölé emeli magát,*⁶⁸ vagyis *kevélységben fölébe emelkedik mindennek,*⁶⁹ *amit istennek mondanak,*⁷⁰ tehát a pogányok összes istene fölé, tudniillik Hercules, Apollo, Jupiter és Mercurius fölé, akiket a pogányok isteneknek tartanak.⁷¹ Az Antikrisztus mindezen istenek fölé emelkedik majd, mert hatalmasabbá és erősebbé teszi magát mindezeknél, és nemcsak föléjük, *hanem minden fölé, amit tisztelnek,*⁷² vagyis a Szentháromság fölé is, amelyet egyedülként kell tisztelnie és imádnia minden teremtménynek.⁷³ Annyira magasra emeli magát, hogy *Isten templomában üljön, úgy mutatkozva, mintha Isten lenne.*⁷⁴

Mert, ahogy fentebb is mondtuk, miután megszületett Babilon városában, Jeruzsálembé érkezik, körülmetélteti magát, és ezt mondja a zsidóknak: Én vagyok a nektek ígért Krisztus,⁷⁵ eljöttem a ti üdvösségetekre, hogy titeket, akik szétszóródtatok, összegyűjtssek és megvédjelek.⁷⁶ Akkor az összes zsidó egybegyűlik nála azt gondolva, hogy Istent fogadják be, de valójában az ördögöt fogadják be. Még ha az Isten templomában ül is az Antikrisztus, vagyis a Szent Egyházban,⁷⁷ mártírrá téve minden keresztényt, mégis felmagasztalják és dicsőítik

⁶² Ez a kijelentés nincs teljesen összhangban a levél második szakaszában mondottakkal, miszerint az ördög személyesen is részt vesz az Antikrisztus fogantatásában, tehát természetén némileg osztozik. Itt mégis azt állítja Adso, hogy nem természetéből fakadóan, pusztán utánzás révén lesz olyan, mint az ördög. Ennek az ellentmondásnak a feloldása a *Glossa ordinaria*-ban megfogalmazott elvben rejlik: „*Filius perditionis Antichristus, non per naturam, sed per imitationem*”, tehát: Az Antikrisztus a kárhozat fia, nem természet szerint, hanem utánzás által” vö. Potestà – Rizzi (2012) 603. 46.

⁶³ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

⁶⁴ Vö. Kol 2,9.

⁶⁵ Vö. Kol 2,3.

⁶⁶ Vö. 2Tessz 2,4.

⁶⁷ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

⁶⁸ 2Tessz 2,4.

⁶⁹ Vö. Jób 11,12.

⁷⁰ 2Tessz 2,4.

⁷¹ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

⁷² 2Tessz 2,4.

⁷³ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

⁷⁴ 2Tessz 2,4.

⁷⁵ „*Ego sum Christus vobis promissus.*” In.: Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 284.

⁷⁶ Vö. Jn 11,52.

⁷⁷ A jeruzsálemi templom újjáépítése és az Antikrisztus, mint a zsidók által várt Messiás bemutatása együtt fordul elő más apokaliptikus művekben is.

majd, mert benne lesz minden gonoszság feje, az ördög, aki a kevélység összes fia felett uralkodik.

Ám, hogy az Antikrisztus ne hirtelen és figyelmeztetés nélkül jöjjön, és tévútra vezesse, elveszejtse az egész emberiséget, érkezése előtt két nagy prófétát küldenek a világba: Énokhot és Illést,⁷⁸ hogy három és fél éven át tanítva és prédikálva isteni fegyverekkel oltalmazzák Isten híveit az Antikrisztus támadásával szemben, továbbá kioktassák őket, valamint megerősítsék és felkészítsék a kiválasztottakat a háborúra.⁷⁹ Izrael fiait, akiket akkor találunk majd, ez a két tekintélyes próféta és tanító megtéríti a hit kegyelmére, és legyőzhetetlenné teszi a kiválasztott részt az oly nagy vihar nyomásával szemben.⁸⁰ Akkor beteljesedik, amit az Írás mond: „*Ha annyi is Izrael fiainak száma, mint a tenger fővénye, csak a maradék üdvözülni.*”⁸¹ Miután tehát három és fél év alatt igehirdetésüket beteljesítették, fellobban az Antikrisztus üldözése, aki először az Antikrisztus ellenük ragad fegyvert és megöli őket, miként az Apokalipszisben olvasható: „*Amikor befejezik tanúságtételüket – mondja – a vadállat feljön a mélységből, harcra kel ellenük, legyőzi és megöli őket.*”⁸² Miután tehát ezt a kettőt megölik, a többi hívőt fogja üldözni, és vagy dicső mártírokká teszi őket, vagy hitehagyottakká. S akik hisznek benne, megkapják homlokukra bélyegének jelét.⁸³

Ám, ha már fellépése kezdetéről beszéltünk, mondjuk el azt is, milyen lesz a vége.⁸⁴ Ez az Antikrisztus, az ördög fia, minden gonoszság legelvetemültebb mestere, miután három és fél éven keresztül, ahogy korábban mondtuk, nagy üldözéssel kínozza az egész világot és Isten minden népét különféle módokon gyötri, miután megöli Illést és Énokhot, és a többieket, akik megmaradtak hitükben, vértanúsággal koronázza meg, végül beteljesedik rajta Isten ítélete,⁸⁵ miként Szent Pál írja, mondván: „*Urunk, Jézus elsöpri szája leheletével.*”⁸⁶ Akár az Úr Jézus öli meg őt hatalmának erejével, akár Mihály arkangyal végez vele, a mi Urunk Jézus Krisztus hatalma által fog elpusztulni, nem pedig valamelyik angyal vagy arkangyal hatalma által.⁸⁷ A

⁷⁸ A levél hetedik egységének kezdete. Ebben Énokh és Illés történetét mondja el i gehirdetésüktől mártírhalálukig bezárólag.

⁷⁹ Vö. Jel 11,3.

⁸⁰ A zsidók Énokh és Illés általi megtérítése az Antikrisztus eljövételét megelőző három és fél évben történik.

⁸¹ Róm 9,27. A két próféta térítésének hatására nem a teljes választott nép, hanem annak csak egy része fog üdvözülni.

⁸² Jel 11,7.

⁸³ Vö. Jel 20,4

⁸⁴ A levél nyolcadik egységének kezdete. Adso bemutatja az Antikrisztus legyőzését. A levél a királynétól való búcsúzással zárul.

⁸⁵ Vö. Kol 3,6; Aimone di Auxerre, Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 288.

⁸⁶ 2 Tessz 2,8.

⁸⁷ Vö. Aimone di Auxerre, Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 288.

tudósok azonban úgy hagyományozzák, hogy az Olajfák hegyén fogják megölni az Antikrisztust a sátrában, a saját trónján,⁸⁸ szemközt az Úr menybemenetelének helyével.⁸⁹

Tudnotok kell azonban, hogy az Antikrisztus megölése után nem azonnal jön el az ítélet napja, nem azonnal jön az Úr *ítélkezni*,⁹⁰ hanem – miként azt Dániel könyvéből⁹¹ tudjuk – negyven napot ad az Úr a kiválasztottaknak, hogy vezekeljenek,⁹² amiért hagyták, hogy az Antikrisztus tévútra vezesse őket. Miután pedig bevégezték a vezeklést, nincs senki, aki tudná, mennyi idő telik el, amíg az Úr eljön az ítéletre, ez Isten szándékától függ, aki abban az órában fogja megítélni a világot, amelyet még a világ előtt előre elrendelt az ítéletre.⁹³

EPILÓGUS

Íme, királyi úrnő, én, hűséges szolgátok, hűen teljesítettem, amit elrendeltetek, és kész vagyok engedelmeskedni minden másban, amit parancsolni méltóztattok.

⁸⁸ Vö. Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 288.

⁸⁹ Aimone di Auxerre, *Commento alla seconda lettera ai Tessalonicesi*, trad. et comm. G. L. Potestà, In.: Potestà – Rizzi (2012) 288.

⁹⁰ Vö. Iz 3,14.

⁹¹ Vö. Dán 12,12.

⁹² Adso a Dániel könyvéből ismert (Dán 12,11) 1290 nap (három és fél év) + 45 (=1335) nap vezeklési idő helyett, 40 napot szán a bűnösök vezeklésére. Erre nincs egyértelmű magyarázat, a kutatók egy része a 40 napos böjti időszakhoz köti.

⁹³ Az utolsó mondattal Adso egyértelművé teszi, hogy a vég időpontja emberi számítások alapján előre megítélhetetlen.